

De granota a príncep

QUIM GIBERT (article que obtingué el Premi Recull de Periodisme Salvador Reynaldos 2005)

La infantesa de Boris Cyrulnik va ser un calvari. A cinc anys va perdre els pares. A partir d'aleshores va anar de rebot, des d'un camp de concentració nazi a una vintena de centres d'acolliment i diferents famílies. No obstant això, de més gran va poder estudiar quatre carreres vinculades al comportament humà. Necessitava impetuosament entendre un període convuls de la seva vida que l'havia traumatitzat: «Ell mateix estava tan aterrit que va cercar la seva salvació», assenyala la periodista Ima Sanchís (*La Vanguardia*, 13-3-02). A hores d'ara Cyrulnik és un dels principals divulgadors de la resiliència, una teoria que gira a l'entorn de la capacitat de superar dificultats i sortir-ne reforçat. I és que la biografia de Boris Cyrulnik és la d'una persona resilient: de ser un bala perduda durant la infantesa i l'adolescència ha passat a convertir-se en un excel·lent coneixedor de l'ésser humà i dels seus mecanismes de supervivència. Cyrulnik, l'home que del mal que ha sofert n'ha fet un estímul, recalca que «la salvació passa per la creativitat».

Moltes persones de la trajectòria de Boris Cyrulnik s'han descobert com a genis de la ciència, l'art, la literatura i altres àmbits en el moment que han pogut lliurar a la humanitat el bo i millor de la seva saviesa. És a dir, en el moment en què el seu impuls creatiu ha quedat plasmat, han aconseguit de sobreposar-se emocionalment.

De la mateixa manera que un vailet pot quedar orfe de pares, una nació experimenta un buit similar quan queda desposseïda de sobirania. Si sense estructures familiars els vailets s'afonen, sense estructures d'Estat pròpies, les nacions naveguen a la deriva. En ambdós casos es produeix una desestructuració per manca de referents sòlids. Al capdavant, *pare* i *pàtria* van

relacionats etimològicament. Quedar privat de llibertat impossibilita que ens desenvolupem de forma natural. Cercant un símil en el món animal, no hem d'oblidar que els primats majors que han nascut i s'han criat en captivitat són incapaços d'oferir les atencions adients als seus fills.

Per tant, un poble també queda malferit quan se li extirpa el dret a ser lliure. Ben mirat, tragar una ferida

així com la jerarquia entre elles» (dins *Les identitats que maten*). Què podem fer davant un atzucac que ens consumeix com a poble?

Intervenir sobre una ferida és empipador i, sovint, dolorós. Entre altres coses, perquè desinfectar-la i guarir-la és un procés delicat. No obstant això, és l'única manera perquè la ferida no vagi empitjorant amb el pas del temps i acabi convertida en un tumor de pronòstic reservat. Però, sobretot, les ferides són lesions sobre les quals cal intervenir com més aviat millor, perquè no ens permeten de desenvolupar-nos amb normalitat.

Per a reconstruir-nos nacionalment, serà necessari activar iniciatives d'enfortiment grupal i de descoberta dels nostres anticossos. En aquest línia, és cabdal gaudir d'aliats comprensius i fermes. És a dir, d'un coixí que ens faci sentir bé quan treballem per allò que estimem i que és injustament tractat. Fer-ho dotarà de sentit la nostra acció. Aquests lligams afectius vénen a ser un espai bio-psíquic per a parer els cops i

desplegar les bases per a revifar-nos. Pere Figuereda Cairol, jutge de pau d'Anglès, va tenir una actitud resilient quan l'estiu del 2004 va cercar complicitats davant la prohibició de fer servir el català en les inscripcions al Registre Civil. Qui va dictaminar aquesta mesura va ser la jutgessa de primera instància de Santa Coloma de Farners, Olga Bautista Camarera. A més, Figuereda va demanar empara al conseller de Justícia, Josep Maria Vallès, i al conseller en cap, Josep Bargalló, els quals de seguida li van fer costat públicament. Sense pensar-ho dos cops, el conseller de Justícia va adreçar una carta al Ministeri de Justícia espanyol perquè modifiqués el reglament que impedeix d'escriure els assentaments en català. Paral·lelament, el ple municipal d'Anglès va aprovar per unani-

com si d'un mal crònic es tractés, equival a veure'ns immersos en unes dinàmiques externes que modifiquen, turmenten i desintegren la nostra identitat. A quin català no l'han fet sentir malament per raons d'identitat lingüística i nacional en algun moment o altre de la seva vida? En aquest sentit, una insinuació malintencionada o un gest despectiu encaminat a fer-te sentir inferior, estrany, detestable... són cops que influeixen (i marquen en cas de repetir-se periòdicament) en la manera de pensar i de ser de la persona, sobretot si es produeixen quan ets ben jove. Segons el parer de l'assagista Amin Maalouf, hi ha humiliacions i ridiculitzacions que no s'obliden: «són aquestes ferides les que determinen, en cada etapa de la vida, l'actitud dels homes envers les seves pertinences,

mitat un text de suport al jutge de pau, en el qual s'instava que s'investiguessin les actuacions d'aquesta jutgessa relatives a l'obligatorietat de fer les inscripcions al Registre Civil en castellà. Gran part de les entitats d'Anglès també van fer arribar a l'ajuntament un manifest de denúncia contra la jutgessa de Santa Coloma.

En aquest mateix període, un jove estudiant de Mallorca fou repetidament humiliat per part de la Guàrdia Civil pel fet d'expressar-se en català en el moment de passar per l'arc detector de metalls de l'aeroport de Barcelona. I, per acabar-ho d'adobar, en arribar a Palma un altre escamot de la «Benemèrita», alertat pels de Barcelona, va tornar a intentar humiliar-lo.

En el cas d'Anglès la premsa se'n va fer ressò i algunes institucions i la societat civil van abocar-se en defensa del jutge de pau. El mateix Figuereda va manifestar que les mostres de suport «m'han fet veure que no cal defallir en la defensa de la nostra llengua i cultura, ja que són molts els qui un dia rere l'altre, d'una manera silenciosa, treballen i lluiten per tal que la nostra llengua tiri endavant» (*El Punt*, 22-8-04). En canvi, ni en cercles periodístics, ni en el món polític, ni des de la societat civil amb prou feines es va parlar del cas de l'aeroport, amb la qual cosa les mostres de solidaritat van ser escasses. L'escriptor mallorquí Jaume Sastre constata que a l'Estat espanyol els abusos de poder en temàtiques lligades a l'ús del català queden impunes: «No fa gaire anys, als EUA la violència policial contra els negres era generalitzada i consentida; sols una societat civil mobilitzada permanentment en la defensa dels drets civils pot aconseguir girar la truita i posar fi a la inèrcia d'uns prejudicis que vénen de segles enrere. És per això que cal insistir en la denúncia: fer saber a l'opinió pública, als mitjans de comunicació i a les institucions tots i cada un dels casos de persecució lingüística. L'experiència demostra que silenciar els maltractes per por del que diran o per vergonya és el pitjor error que podem cometre» (*L'Estel*, 15-8-04).

Amb tot, pocs són els catalanoparlants que es veuen amb cor de denunciar aquests menyspreus adreçats a la llengua. Tenint en compte que la disposició de la jutgessa de Santa Coloma de Farners també afectava la resta

del partit judicial, com és que cap altre jutge de pau no va tenir el valor de manifestar-se en contra d'aquesta discriminació lingüística? En casos així, hi ha qui està convençut que això el comprometrà i que, al capdavall, ningú no li farà gaire cabal, amb la qual cosa serà una pèrdua de temps i d'energia; a altres els assalten sentiments de culpabilitat quan, per a poder viure en català, s'han de fer respectar. I és que la majoria de catalanoparlants no han pogut teixir llaços afectius per a fer-se valer, cosa que és un dels primers passos que suggereix la resiliència per a protegir-se de l'adversitat. Un entorn receptiu en el qual pots compartir idees i il·lusions... impedeix que quedis desvalgut en circumstàncies com les descrites.

La resiliència també considera cosa bàsica expressar les emocions. És una resposta vital positiva que contribueix a cicatritzar la ferida i que potencia la capacitat de reviscolament. Un exemple interessant és l'obra escrita de Jesús Moncada. L'escriptor de la Franja de Ponent metamorfosea un desastre, la desaparició sota les aigües de la seva Mequinensa natal, en literatura d'alt nivell. Es tracta d'una reacció resilient: un fet negatiu és transformat per qui l'ha viscut amargament en quelcom bell i digne de ser llegit. Actualment el prestigi de Moncada no és qüestionat per ningú. En aquesta mateixa línia, en els anys setanta del segle passat Gavino Ledda es va revelar com a escriptor amb *Padre Padrone*, llibre del qual els germans Paolo i Vittorio Taviani van fer una pel·lícula. Es tracta d'una biografia que aborda, entre altres temes, els maltractes que va infligir el pare a Gavino Ledda de petit. Unes dècades abans, testimonis dels camps d'extermini nazi havien narrat les seves escruixidores experiències: Joaquim Amat-Piniella, Primo Levi, Viktor Frankl, Boris Pahor. Aquest darrer, un escriptor eslovè, assenyala que relatar els patiments viscuts ha esdevingut per a ell una teràpia: «Havia omplert unes notes per no oblidar i les vaig convertir en relats. Eren unes memòries. Volia fer participar els altres del que havia passat. Companys meus dels camps ja no van aconseguir dormir mai més bé, perquè encara tenien el terror ficat al cervell, i alguns fins i tot es van suïcidar. Va ser llavors quan vaig comprendre que l'escrip-

tura m'havia descarregat del pes feixuc del que havia patit i del que havia vist» (*El Temps*, 16-3-04).

Explicitar allò que ens commou, no sempre és fàcil de fer; i encara menys de detallar-ne els sentiments. Com en tantes coses de la vida, saber relacionar-nos comporta un aprenentatge. Als qui som fills d'uns Països Catalans dependents, ens costa de verbalitzar de quina manera Espanya i França ens tenen subjectats sota els seus tentacles. Madrid i París ens parlen de «llibertat, igualtat i fraternitat» com d'un bé preuat, però que per res del món no estarien disposats a aplicar en terra catalana. I no poder ser com els altres és un greuge comparatiu. Per això és molt important que aprenguem a posar paraules al malestar que ens produeix aquesta situació. Abordar aquest tema amb paraules, imatges i accions és un recurs que ens permetrà d'anar interpretant la ferida.

Quan l'afectat explica el que ha ocorregut, atorga un significat a un daltabaix que l'ha consternat. Comunicar-nos ens permet de situar a fora el malestar que arrosseguem. I és que relatar les nostres dificultats és una forma de fer-les existir en la ment de l'altre. És a dir, un camí perquè, malgrat la ferida, mai no s'esvaeixi la il·lusió de ser comprès i acceptat. Cal fer-ho d'una manera apropiada per tal de poder aixecar ponts d'empatia i contribuir a superar pressions socials. En el moment que compartim allò que considerem injust, estem recuperant un lloc en la societat i reconstruint la nostra identitat.

De la mateixa manera que aquell vailet abandonat que va ser Boris Cyrulnik (avui una eminència en psiquiatria), el malfat que persegueix les nacions sotmeses també pot fer un tomb. Allò que bloqueja un canvi és pensar que és impossible que aquest es produeixi. No oblidem que encara no fa un segle Noruega depenia de Suècia, Finlàndia de Rússia, Hongria d'Àustria, Irlanda del Regne Unit, Algèria de França... Si entorn de l'esdevenidor de les persones no hi ha res escrit, entorn dels pobles encara menys. Per tant, la nostra dissort nacional l'hem de convertir en una raó de pes per a fer dels Països Catalans una nació amb veu i vot arreu. I és que hi ha coses que mereixen ser viscudes: la represa nacional d'un poble que no es conforma a tenir ànima de ganota.◆